

BROADENING COMPETENCES OF CHILDREN IN PRESCHOOL AGE IN CONSTRUCTIVE PLAY

Blaga Dimova

University “Prof. d-r Assen Zlatarov”, Burgas, Bulgaria, blagadimova21@gmail.com

Abstract: Regulation No. 5 on Preschool Education is one of the main normative documents establishing the state educational standard for preschool education. The educational institutions that ensure the implementation of the standard for preschool education are kindergartens and schools. Schools implement the goals of this standard in the part of compulsory preschool education, when they can provide conditions for this. All institutions in this context must ensure the beginning of the formation of key competences for lifelong learning, according to the European and National Reference Frameworks for Lifelong Learning. The focus for consideration in this article is placed on constructive play as an opportunity to enrich the knowledge, skills and relationships of children in the process of pedagogical interaction in educational areas in kindergarten. Constructive play fulfills one of the goals in the State Educational Standard for Preschool Education by ensuring the satisfaction of the child's need for speech activity, positive emotions and a stimulus for building communication skills. In this way, competences in the field of the Bulgarian language are expanded. In the process of constructive play, children also expand mathematical competence, basic competences in the field of natural sciences and technology: they become acquainted with mathematical concepts, their intellectual development is stimulated by laying the foundations of logical-mathematical thinking. Thus, children gain a real idea of quantitative, spatial and temporal relationships, measurement, geometric figures, become acquainted with different shapes, height, weight, etc. Constructive play enriches children's ideas about all objects from the world around them. In it, children improve their skills to recreate objects from the surrounding reality, their aesthetic feelings and experiences are enriched. This also supports the expansion of social and civic competences, cultural competence and skills for expression through creativity, skills for supporting sustainable development and a healthy lifestyle and sports, learning skills. An essential aspect of using constructive play is its ability to initially develop initiative and entrepreneurship and digital competence, expressed in teamwork skills, planning, forecasting, presentation and implementation of ideas and projects. There are two important conditions for ensuring the developmental effect of constructive play. On the one hand, it is necessary to use all opportunities to expand the perceptions and life experience of children in all forms of pedagogical interaction, especially during walks in nature, excursions, outdoor activities. The second important condition is the provision of a sufficiently diverse set of constructive materials in the classroom, in other rooms of the kindergarten, in the yard and its frequent renewal, not forgetting the possibilities of information technologies for this purpose.

Keywords: constructive play, preschool age

РАЗШИРЯВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ В КОНСТРУКТИВНАТА ИГРА

Блага Димова

Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, България, blagadimova21@gmail.com

Резюме: Наредба № 5 за предучилищно образование е един от основните нормативни документи, постановяващи държавния образователен стандарт за предучилищно образование. Образователните институции, които осигуряват реализиране на стандарта за предучилищно образование са детските градини и училищата. Училищата реализират целите на този стандарт в частта на задължителното предучилищно образование, когато могат да осигурят условия за това. Всички институции в този контекст трябва да гарантират поставяне на началото на формиране на ключови компетентности за учене през целия живот, съгласно Европейската и Национална референтни рамки за учене през целия живот. Фокус за разглеждане в настоящата статия се поставя върху конструктивната игра като възможност за обогатяване на знанията, уменията и отношенията на децата в процеса на педагогическо взаимодействие по образователни направления в детската градина. Конструктивната игра изпълнява една от целите в Държавния образователен стандарт за предучилищно образование като осигурява задоволяването на потребността на детето от речева активност, положителни емоции и стимул за изграждане на умения за комуникиране. По този начин се разширяват компетентностите в областта на българския език. В процеса на конструктивната игра децата

разширяват и математическа компетентност, основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите: те се запознават с математически понятия, стимулира се интелектуалното им развитие чрез поставяне основите на логико-математическото мислене. Така децата добиват реална представа за количествени, пространствени и времеви отношения, измерване, геометрични фигури, запознават се с различни форми, височина, тегло и др. Конструктивната игра обогатява представите на децата за всички обекти от заобикалящия ги свят. В нея децата усъвършенстват уменията си да пресъздават обекти от околната действителност, обогатяват се естетическите им чувства и преживявания. Това подпомага и разширяването на социалните и гражданските компетентности, културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество, умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот и спорт, умения за учене. Съществен аспект при използването на конструктивната игра е възможността ѝ за начално развитие на инициативността и предприемчивостта и дигиталната компетентност, изразяващи се в умения за работа в екип, планиране, прогнозиране, представяне и реализиране на идеи и проекти. Две са важните условия за осигуряване на развиващото действие на конструктивната игра. От една страна е нужно да се използват всички възможности за разширяване на възприятията и жизнения опит на децата във всички форми на педагогическо взаимодействие, особено при разходките сред природата, екскурзиите, дейностите на открито. Второто важно условие е набавянето в занималнята, в другите помещения на детската градина, на двора на достатъчно разнообразен конструктивен материал и честото му обновяване като не забравяме и възможностите на информационните технологии за тази цел.

Ключови думи: конструктивна игра, предучилищна възраст

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Светът, в който живеем е несигурен и бъдещето ни е поставено под съмнение. Неконтролируемото разходване на невъзобновяеми ресурси, климатичните промени, водещи до природни катаклизми, все по-увеличаващото се социално неравенство и нуждата от преодоляване на световния глад, ни карат да се замислим за възможностите, които „завещаваме“ на идните поколения.

Децата са „строителите“ на своето бъдеще и в този контекст постигането на качествено образование е една от основните глобални цели на днешното съвремие.

Залагането на тази цел следва да започне на първия етап от образованието, а именно – предучилищното образование.

В предучилищните институции се поставят основите на бъдещото развитие на личността на детето и началото на формиране на ключови компетентности за учене през целия живот, съгласно Европейската и Национална референтни рамки за учене през целия живот.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Държавният образователен стандарт за предучилищно образование се определя от Наредба №5 от 2016г. за предучилищно образование. Образователните институции, които осигуряват реализиране на стандарта за предучилищно образование са детските градини и училищата. Училищата реализират целите на този стандарт в частта на задължителното предучилищно образование, когато могат да осигурят условия за това.

Европейската и Национална референтни рамки за учене през целия живот определят девет ключови компетентности за учене през целия живот, чието конкретизиране намираме в Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО). В чл. 77, ал. 1 (т. 1 – 9) от закона, визиращ общообразователната подготовка, са изброени следните ключови компетентности за учене през целия живот:

- компетентности в областта на българския език;
- умения за общуване на чужди езици;
- 3.математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите;
- дигитална компетентност;
- умения за учене;
- социални и граждански компетентности;
- инициативност и предприемчивост;
- културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество;
- умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт.

Децата прекарват голяма част от деня си в предучилищните институции, затова играта несъмнено трябва да бъде техен спътник във всеки един момент от цялостния им престой в детските градини. Тя допринася за цялостното развитие на децата – физическото, познавателното, езиковото, духовно-нравственото,

социалното, емоционалното и творческото (Наредба № 5; 2016). В игрите децата се чувстват свободни да търсят, изследват, научават, творят, общуват. Игралки, те придобиват компетентности по техен собствен, забавен и интересен начин.

Според Б. Димова, децата в предучилищна възраст участват в различни видови игри – сюжетно-ролеви, дидактични, конструктивни, игри-драматизации, музикални игри, подвижни игри и други (Димова, 2024: 345).

3. ДИСКУСИЯ

Акцент в настоящата статия се поставя върху конструктивната игра (КИ) като възможност за обогатяване на знанията, уменията и отношенията – компетентности – на децата в процеса на педагогическо взаимодействие по образователни направления в детската градина.

Анализът на научната литература показва различни тълкования на конструктивната игра.

А. Велева определя строително-конструктивната игра (СКИ) като игра, която пресъздава заобикалящата ни среда чрез „постройки с помощта на строителни материали” (Велева, 2013: 60). Според нея СКИ развива пространствените умения на децата, разширява възможностите за идентифициране на големината и пропорциите на предметите, допринася за усъвършенстване на речниковия запас с термини на геометрични фигури.

Р. Гайдова характеризира конструктивната игра като разновидност на сюжетно-ролевата игра, при която детето получава различни начини да трансформира, усъвършенства и надгражда знанията си за околната действителност чрез конструирането (Гайдова, 2003).

И. Иванов и А. Калинова изясняват конструктивната дейност в процеса на педагогическо взаимодействие в предучилищните институции като диференцират понятията „конструиране” и „строително-конструктивна игра”. Чрез конструирането детето претворява модели и усъвършенства своята сензитивност към заобикалящата го действителност на базата на своя натрупани знания и преживавания. От друга страна – СКИ способства за проявлението на конструктивното творчество на децата, предоставяйки възможност за интегриране и разгръщане на различни идеи чрез строителни материали (Аврамова-Тодорова, 2022).

Редица автори потвърждават в свои изследвания необходимостта от включването на конструктивната игра в дневния режим на детето в детската градина, тъй като тя позволява свободното изразяване, общуване и вземането на екипни решения с връстници, което от своя страна води до подсилване на чувството за самостоятелност и развиване на въображението. Тази игра развива тактилните умения на детето, респективно – концентрацията (Drew et al., 2008).

В процеса на педагогическото взаимодействие в детската градина конструктивната игра предоставя неизчерпаеми възможности за разширяване на ключови компетентности на децата по всички образователни направления. От една страна – за детето – КИ е типичен начин за научаване, при която то взаимодейства с връстниците, развива се общуването, подобряват се уменията за работа в екип, възпитава се отговорност за собствените действия при групови игри. Развиват се уменията за ориентиране в пространството. Детето опознава видовете материали, обогатяват се и се затвърдяват сензорни еталони, създават се приятелски отношения и се предоставя свобода на действие. От друга страна – чрез КИ предучилищният педагог стимулира способността за създаване на нови идеи, решения и продукти на всяко дете според неговите индивидуални заложби, гарантиращи личностното му представяне и развитие в детското общество.

В таблица 1. са представени възможностите, които конструктивната игра постига в контекста на формиране и разширяване на ключови компетентности за учене през целия живот по образователни направления според ДОС за предучилищно образование.

Таблица 1. Възможности на конструктивната игра за разширяване на компетентности по образователни направления в детската градина

Образователно направление	Компетентност	Съдържание
Български език и литература	Компетентности в областта на българския език Умения за учене	• Задоволява потребността на децата от речева активност; • обогатява речника на децата с различни понятия (видове материали, геометрични понятия и др.); • създава възможности за употреба на

		заучени понятия в различни игрови ситуации; • насърчава изграждането на положителни емоции в екипни задачи; • стимулира уменията за комуникиране.
Математика	Математическа компетентност, основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите Умения за учене	• Запознава децата с математически понятия; • стимулира интелектуалното развитие чрез поставяне основите на логико-математическото мислене (Homitovna2021); • разширява реалната представа на децата за количествени, пространствени и времеви отношения, измерване, геометрични фигури; • запознава децата с различни форми, височина, тегло и др.
Околен свят	Социални и граждански компетентности Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество Умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот и спорт Умения за учене	• Обогаत्या представите на децата за всички обекти от заобикалящия ги свят; • формира различни нива на самоконтрол; • изгражда умения за общуване с връстници и работа в екип; • развива критичното мислене, уменията за вземане на решения в различни ситуации (Drakopoulou et al., 2024); • възпитава отговорност за собствените действия в отношенията с останалите деца; • разширява знанията и уменията на децата за безопасно боравене с различни предмети и осъзнаване нуждата от опазване на собственото и това на другите здраве; • усъвършенства уменията на децата за пресъздаване на обекти от околната действителност; • обогатява естетическите чувства и преживявания на децата.
Изобразително изкуство	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество Умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот и спорт Умения за учене	• Формира у децата представи за красота, естетика, изящество и съвършенство; • възпитава усет към изкуството; • усъвършенства уменията на децата за пресъздаване на обекти от околната действителност; • разширява знанията и уменията на децата за безопасно боравене с „различни видове материали и пособия за изобразяване“ (Наредба № 5, 2016: 29);

		• обогатява естетическите им чувства и преживявания.
Музика	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество Умения за учене	• Умения за работа в екип, планиране, прогнозиране, представяне и реализиране на идеи и проекти; • обогатява естетическите им чувства и преживявания.
Конструиране и технологии	Инициативност и предприемчивост Умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот и спорт Дигиталната компетентност Умения за учене	• Развива конструктивния потенциал на децата; • разширява уменията за възпроизвеждане на последователност от действия и спазване на инструкции; • обогатява уменията на децата за правилен подбор на материали според свойствата им; • усъвършенства знанията и уменията на децата за безопасно боравене с предмети; • запознава децата с различни видове инструменти и дигитални устройства; • изгражда умения за работа в екип, планиране, прогнозиране, представяне и реализиране на идеи и проекти.
Физическа култура	Умения за подкрепа на устойчиво развитие и за здравословен начин на живот и спорт Умения за учене	• Стимулира физическата активност на децата – развиват се двигателните умения – фина моторика, координация на движенията, наблюдателност, критичност и самокритичност; • изгражда умения за работа в екип, планиране, прогнозиране, представяне и реализиране на идеи и проекти; • разширява знанията и уменията на децата за нуждата от опазване на собственото и това на другите здраве.

Източник: Блага Димова

Чрез КИ се обогатяват представите на децата за много обекти от околния свят, усвояват се техники за конструиране. Експериментирайки, децата научават повече за равновесието и стабилността на резултата.

Тя осигурява развитие на сензорните еталони, решават се проблеми, развива се творчеството, изобретателността, концентрацията и мисленето.

Друг аспект и резултат от работата в конструктивната игра е, че детето вижда резултата от своя труд, оценява и осмисля своя принос в играта (Allard et al., 2025).

Сериозен плюс на работата в конструктивните игри е отражението и стимулирането на развитието на социалните умения у децата, на възможностите да играят съвместно и да се кооперират, да обменят идеи, решават проблемни ситуации, които се появяват в съвместната игра. Тук недостатъчно активните деца получават самочувствие и се включват равностойно с другите. От друга страна – децата лидери, които проявяват по-висока активност, се научават да се съобразяват с темпото, желанията, идеите и уменията на всички в групата. Основни конфликти, които могат да възникнат са около идеите за конструктивна игра, т. е. върху очакванията за игровия резултат, като тук е мястото на педагога да помогне съобразно ситуацията.

Ролята на КИ върху настроението на децата е изключително важна. Изпитването на радост, възможността за разтоварване и за почивка са още едно доказателство за значението на КИ и за желанието на децата да

участват в нея. Всичко изброено дотук аргументира многофункционалността на КИ, изразена в едновременното комплексно въздействие върху развитието на личността на детето.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Две са важните условия за осигуряване на развиващото действие на конструктивната игра.

От една страна, е нужно да се използват всички възможности за разширяване на възприятията и жизнения опит на децата във всички форми на педагогическо взаимодействие, особено при разходките сред природата, екскурзиите, дейностите на открито.

Второто важно условие е набавянето в занималнята, в другите помещения на детската градина, на двора на достатъчно разнообразен конструктивен материал и честото му обновяване като не забравяме и възможностите на информационните технологии за тази цел.

От всичко изброено до тук, бихме могли да заключим, че конструктивната игра е вид „социална лаборатория“ за детето. С правилни насоки и „водене“ от страна на детския учител, конструктивната игра успява да изпълни някои от целите, заложи в ДОС за предучилищно образование, а именно – едновременното, плавно формиране и разширяване на ключови компетентности по всички образователни направления в детската градина.

БЛАГОДАРНОСТИ

Разработката е финансирана по проект НИХ – 504/2024 г. на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова-Тодорова, Г. (2022). Арт педагогически подходи и детско творчество, стимулирани от темата за водните пространства. Международна научна конференция „ЧЕРНО МОРЕ – ВРАТА И МНОГО МОСТОВЕ“. ISBN: 978-619-253-017-4
- Велева, А. (2013). Педагогика на играта. Русе: ISBN 978-619-7071-09-2
- Димова, Б. (2022). Компетентностно ориентиран модел на педагогическо взаимодействие по образователно направление „Околен свят“ при 6 – 7-годишните деца в предучилищното образование.
- Димова, Б. (2024). Игрите на открито като част от образованието за устойчиво развитие на децата в предучилищна възраст. KNOWLEDGE – International Journal, vol. 67.2, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X, стр. 343-347.
- Гайдова, Р. (2003). Педагогически основи на конструктивната игра. Сп. Педагогически алманах, Том 11, Бр. 1. УИ: „Св. св. Кирил и Методий“ – ВТ.
- Иванов, Г., А. Калинова. (2017). Конструирание и технологии в детската градина. СД „Контраст“: Стара Загора. ISBN: 978-954-314-048-0
- Allard, É., Bouchard, C., & Richard, V. (2025). Using guided constructive play to enhance instructional support in 4-year-old preschool classes. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/10901027.2025.2451225>
- Drakopoulou, O. & Kampeza, M. (2024). Exploring Constructive Play: Interactions Within Play-Based Pedagogy. In L. Ioannidou & A. Argyriadi (Eds.), *Building Mental Resilience in Children: Positive Psychology, Emotional Intelligence, and Play* (pp. 302-331). IGI Global Scientific Publishing. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-8312-4.ch012>
- Drew W. F., Christie J., Johnson J. E., Meckley A. M., and Nell M.L. (2008). Constructive Play - A Value-Added Strategy for Meeting Early Learning Standards. In *Young Children*, 38-44.
- Homitovna, M. (2021). The Development of Constructive Thinking in A Preschool Children as the Basis of Their Mathematical Development. *European Scholar Journal*, vol. 2, no. 4, 44-48.
- Закон за предучилищното и училищното образование – Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г.
- Наредба № 5 от 3 юни 2016 г. за предучилищното образование – обн. ДВ. бр.46 от 17 Юни 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.46 от 31 Май 2024г.
- Препоръка на Съвета относно ключовите компетентности за учене през целия живот. (2018).